

УДК 37.012:37.091.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10\(16\)-724-736](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10(16)-724-736)

Мирончук Наталія Миколаївна доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, 10008, тел.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-1360-6381>

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРАКТИКУМУ ДЛЯ УЧНІВ З ПЛАНУВАННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Анотація. У статті викладається позиція, що дослідницька діяльність сприяє набуттю учнями навички універсального способу освоєння дійсності, розвитку їх здатності до дослідницького типу мислення, активізації особистісної позиції та дослідницької поведінки. Зазначено важливу роль учителя у створенні дослідницького середовища та організації відносин взаємовідповідальності й взаємодопомоги з учнями у процесі побудови дослідження. Наголошено на кореляції інтересів педагога й учня під час вибору теми дослідження. Запропоновано методику проведення навчального практикуму для учнів з планування та розробки проєкту наукового дослідження. Визначено мету і завдання навчального практикуму. Вказано, що метою навчального практикуму є пошук учнями освітнього дослідницького питання та створення і розробка навчального плану дослідження. Зазначено такі складові алгоритму роботи з учнями під час навчального семінару: визначення дослідницької проблеми; огляд літератури; формулювання мети дослідження; планування дослідження; аналіз та інтерпретація даних; звіт про дослідження. Вміщено алгоритм огляду літератури та запропоновано бази даних для пошуку джерел. Сформульовано дослідницькі запитання для критичного осмислення проблеми дослідження. Надано інформацію про переваги та слабкі сторони кількісного, якісного та змішаного методів навчання на основі розробки Джонсона і Крістенсена. На прикладі конкретної теми («Як соціальні мережі впливають на молодь») розглянуто методику планування дослідження. Запропоновано такий алгоритм роботи з текстом: аналіз та обговорення запропонованого тексту; складання плану для аналізу тексту; робота в групах; формулювання ключових позицій проєкту дослідження (запитань, завдань та методології дослідження).

Ключові слова: дослідження, дослідницькі запитання, методика, навчальний практикум, планування, організаційні вміння.

Myronchuk Nataliia Mykolaivna Doctor of Sciences (Pedagogy), Docent, Docent of departments of professional and pedagogical, special education, andragogy and management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Velyka Berdychivska Str., 40, Zhytomyr, 10008, tel.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-1360-6381>

METHODS OF EDUCATIONAL CONDUCT PRACTICUM FOR STUDENTS ON SCIENTIFIC RESEARCH PLANNING

Abstract. The article states the position that research activity contributes to students' acquisition of skills in a universal way of mastering reality, development of their ability to research type of thinking, activation of personal position and research behaviour. The important role of the teacher in creating a research environment and organizing relationships of mutual responsibility and mutual assistance with students in the process of building research is noted. Emphasis is placed on the correlation of the teacher's and student's interests when choosing a research topic. The method of conducting an educational workshop for students on the planning and development of a scientific research project is proposed. The purpose and tasks of the training workshop are defined. It is indicated that the purpose of the educational workshop is to find an educational research question and to create and develop a research curriculum. The following components of the algorithm for working with students during the educational seminar are specified: definition of the research problem; literature review; formulation of the research purpose; research planning; data analysis and interpretation; research report. A literature review algorithm is included and databases for searching sources are proposed. Research questions are formulated for critical understanding of the research problem. Information about the strengths and weaknesses of quantitative, qualitative, and blended learning based on Johnson and Christensen's development is provided. On the example of a specific topic ("How social networks influence young people") the method of research planning is considered. The following algorithm for working with the text is proposed: analysis and discussion of the proposed text; drawing up a plan for text analysis; work in groups; formulation of key positions of the research project (questions, tasks and research methodology).

Keywords: research, research questions, methodology, educational practicum, planning, organizational skills.

Постановка проблеми. Діяльність наукового спрямування в закладах спеціалізованої освіти, за відповідним Стандартом [1], є інтелектуальною творчою діяльністю, що спрямована на одержання нових знань та/або пошук шляхів їх застосування. До видів такої діяльності належать навчально-дослідна, дослідно-експериментальна, проектно-дослідна, конструкторська, проектно-конструкторська, винахідницька, пошукова. Мета діяльності наукового спрямування полягає в набутті учнем функціональної навички дослідження як універсального способу освоєння дійсності, розвитку його здатності до дослідницького типу мислення, активізації особистісної позиції на основі самостійно здобутих суб'єктивно значущих знань, формуванні в учня дослідницької поведінки.

Самостійність і активність учня в освітньому процесі виступають головними показниками успішності освіти. Для розвитку цих показників важливими є, з однієї сторони, мотивованість учня до процесу пізнання, з іншої – позиція вчителя щодо учня та характеру процесу навчання. Педагог створює умови й визначає форми дослідницької діяльності учнів, завдяки чому в учнів формується внутрішня мотивація розв'язувати проблеми творчо, з дослідницької позиції. Відповідно педагог повинен уміти створити середовище, яке спонукає учнів до самостійності в ухваленні рішення, використовувати дослідницькі запитання/завдання й провокувати в учнів бажання знайти відповідь, здійснювати діяльність на основі аналізу та врахування інтересів учнів, вибудувати з учнями довірливі відносини на основі взаємної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові та методичні основи організації дослідницької діяльності учнів у освітньому процесі та позаурочній діяльності є сферою наукових інтересів низки науковців, зокрема, І. Волощука, Л. Голодюк, О. Заболотного, П. Мороза, Н. Оринчак, Н. Поліхун, І. Сліпухіної, Г. Тлеубаєвої, О. Хоменко, Г. Ягенської та ін. Дослідники Л. Матюшко [2], П. Мороз та І. Мороз [3], Г. Тлеубаєва [4] з'ясовують сутність, зміст, стратегії дослідницького пошуку учнів, розглядають прийоми організації дослідницької діяльності учнів у процесі вивчення навчальних дисциплін. Науковці І. Волощук, В. Киричук, В. Мадзігон, В. Мелешко та ін. [5] обґрунтовують дидактико-методичні засади організації навчального процесу в закладах освіти для інтелектуально обдарованих учнів. Колективом авторів (Н. Поліхун, К. Постова, І. Сліпухіна, Л. Горбань) [6] розроблено проект освітньої програми, реалізація якої спрямована на розвиток дослідницької компетентності учнів закладів спеціалізованої освіти наукового спрямування.

С. Чарльз зазначає, що дослідження в освітньому процесі важливі для отримання нових знань, які описують, прогнозують, покращують, пояснюють процеси і практики, пов'язані з освітою [7]. Дослідник переконаний, що більш ефективній організації дослідницької роботи учнів та підвищенню рівня їх організаційних умінь сприятиме розробка та реалізація освітнього навчального плану.

Мета статті – надати алгоритм та зміст проведення навчального практикуму для учнів з планування і розробки проекту наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу. У процесі організації наукового дослідження учнів важливим є діяльнісний підхід, який передбачає спеціальні дії з організації діяльності учнів, активізації й переведення їх у позицію суб'єктів наукового пізнання, праці та спілкування. Застосування діяльнісного підходу передбачає формування в учнів умінь обирати мету, прогнозувати, планувати і визначати шляхи реалізації дослідницьких завдань, приймати самостійні рішення, виконувати, контролювати, аналізувати й оцінювати результати [8].

Організація дослідницької роботи учнів ґрунтується на активній, партнерській взаємодії вчителя і учнів та пов'язана з набуттям учнем нового знання, розвитком особистісних можливостей та здібностей. У процесі побудови дослідження важливими є вибір теми дослідження, яка корелює з інтересами педагога та учня, чітке усвідомлення учнем суті досліджуваної проблеми, взаємовідповідальність та взаємодопомога педагога й учня.

Усі зазначені аспекти можливо поєднати під час проведення навчального практикуму для учнів, метою якого є спільно з учнями послідовно, практично з'ясувати, як освітню проблему перетворити у наукове дослідження. На основі визначених етапів та створення відповідного шаблону учасники навчального практикуму зможуть розробити власний дослідницький проєкт.

Розглянемо *методику проведення навчального практикуму з учнями з планування дослідження*.

Метою навчального практикуму є: пошук учнями освітнього дослідницького питання та створення і розробка навчального плану дослідження. *Завдання* практикуму: 1) критично застосувати поетапний процес для визначення перспективних дослідницьких проєктів; 2) розробити ефективний навчальний план дослідження.

Процес дослідження має індивідуальний характер, пов'язаний з пошуком відповіді на творче, дослідницьке запитання/завдання з наперед невідомим рішенням. Підготовка і проведення дослідження є

системним процесом і може відбуватися за відповідним алгоритмом. Таким чином, зміст навчального практикуму щодо планування і проведення дослідження може містити такі етапи:

- визначення дослідницької проблеми;
- огляд літератури;
- визначення мети дослідження;
- планування дослідження;
- аналіз та інтерпретація даних;
- звіт про дослідження.

1. *Визначення дослідницької проблеми*

Тема дослідження – це частина наукової проблеми, яка містить одне або кілька питань, які потребують розв’язання. Тема повинна бути актуальною, перспективною, містити елемент новизни, мати практичну цінність (для чого це дослідження?).

Актуальність теми повинна містити докази того, чому ця проблема є важливою. Докази можливо отримати такими способами:

- інші дослідники та експерти вказують на значущість проблеми (за аналізом наукової літератури);
- досвід, про який свідчать особи, які його отримали;
- особистий досвід, який засвідчує наявність проблеми.

Після визначення теми і проблеми дослідження слід з’ясувати цільову аудиторію: хто читатиме це дослідження та отримає з нього користь?

Учням можуть бути поставлені такі запитання:

1. Яка сфера (тема) викликає інтерес/занепокоєння (має бути досліджена)?
2. Яка дослідницька проблема цієї теми?
3. Чому ця тема важлива для вивчення (обґрунтування)?
4. Хто найбільше зацікавлений у цьому дослідженні?
5. Чи потрібно цю проблему досліджувати?

Запитання	Так	Ні
Чи заповнює проблема дослідження прогалину/порожнечу в літературі?		
Чи повторює ваша проблема попереднє дослідження, але вивчає інших учасників і різні дослідницькі сторони?		
Чи проблема розширює попередні дослідження, чи розглядає тему більш ретельно?		
Чи є проблема корисною для практики?		

2. Огляд літератури

Огляд літератури – стислий виклад змісту, ідей, думок журнальних статей, книг, документів, інших джерел, у яких описується напрацьований і сучасний стан інформації щодо теми дослідження. Мета огляду літератури – з'ясувати, як проводилися інші дослідження, що напрацьовано за темою дослідження, які проблеми недостатньо з'ясовані, а також знайти моделі, які будуть цінні для дослідження.

Орієнтовно алгоритм огляду літератури містить такі елементи (табл. 1):

- 1) визначити ключові терміни, пов'язані з проблемою дослідження;
- 2) знайти літературу з теми, скориставшись базами даних;
- 3) критично оцінити та обрати літературу за темою дослідження;
- 4) упорядкувати літературу за зручними для аналізу категоріями: словники, документи, статті тощо.

Таблиця 1

Алгоритм огляду літератури

№ з/п	Етапи	Зміст роботи
1	Визначення ключових термінів з теми дослідження	Тематична область дослідження зазвичай містить два-три ключових слова. Їх слід використати як відправну точку для початку пошуку, щоб з'ясувати інші ключові терміни
2	Пошук літератури з теми в базах даних	Для пошуку можна скористатися базами даних: Google Scholar (https://scholar.google.com.ua/citations?user=Bv_Yd3YAAAAAJ&hl=ru), Українські наукові журнали (https://znaki.fm/uk/teams/ukrainian-scientific-journals/); Відкритий український індекс наукового цитування (OUCI) (https://ouci.dntb.gov.ua/); Національна бібліотека України імені В.Вернадського (https://bit.ly/3PWRhiF); бібліотеки ЗВО та інших установ
3	Критична оцінка та відбір літератури, пов'язаної з темою дослідження	Найкраще використовувати першоджерела – ті літературні праці, в яких результати викладено особою, яка проводила дослідження/робила огляд літератури/тощо. Вторинними є джерела, в яких узагальнюється зміст першоджерела. Іноді вторинні джерела можуть неточно відображати інформацію першоджерела.
4	Упорядкування літератури за відповідними категоріями	Перед реалізацією дослідницького проекту доцільно систематизувати літературу, уклавши план огляду або розподіливши її за окремими темами

3. Визначення мети та постановка дослідницьких питань

Критичному осмисленню проблеми дослідження сприяє постановка мети дослідження, визначення гіпотези та формулювання дослід-

ницьких запитань, відповідь на які дослідник хоче знайти у процесі виконання дослідження.

Формулювання мети визначає загальний напрям або фокус освітнього дослідження.

Гіпотеза за суттю є прогностичною, а дослідницьке питання має пошуковий характер. У дослідницькому питанні використовуються питальні слова: як? чи? що? чому? Воно має бути чітким і лаконічним (*Як часто молодь відвідує бібліотеку? Які теми для читання обирає? Яких авторів читає?* тощо).

4. *Розробка дослідження.* На цьому етапі доцільно дати відповіді на такі запитання:

- 1) Які методи дослідження будуть використані?
- 2) Хто буде учасниками дослідження?
- 3) Як будуть обиратися учасники дослідження? Чому обираються саме ці учасники дослідження?
- 4) Які інструменти опитування будуть застосовані?

У процесі вибору методології дослідження варто прийняти рішення щодо типу використовуваних методів: кількісні, якісні чи змішані. З цією метою доцільно скористатися таблицею, розробленою Джонсоном і Крістенсенем, вміщеною у праці С. Чарльза (табл. 2) [7, с. 8-9].

Таблиця 2

Переваги та слабкі сторони методів дослідження

<i>Переваги методів дослідження</i>		
<i>Кількісний метод</i>	<i>Якісний метод</i>	<i>Змішані методи</i>
Перевіряє гіпотези, створені до збору даних	Реагує на зміни, які відбуваються під час навчання, в результаті може змінити фокус своїх досліджень	Може використовувати переваги кожного методу, щоб подолати недоліки іншого методу
Може узагальнювати результати дослідження, якщо дані базуються на випадкових вибірках достатнього обсягу	Пояснює, як і чому відбуваються явища, власними словами учасників дослідження	Може створити та перевірити обґрунтовану теорію
Виключає або зменшує змішувані змінні	Описує складні явища	Відповідає на більш широкий і повний спектр дослідницьких питань
Надає точні числові дані	Надає попередню, але пояснювальну теорію про явище	Може надати більш вагомі докази для висновку
Час збору даних займає менше часу	Збір даних відбувається в природних умовах	Додає інформацію, яку можна було б упустити, використовуючи один метод

Продовження табл. 1

Може мати більший авторитет зі сторони адміністраторів, політиків та фінансових установ	Визначає контекстуальні та навколишні фактори, оскільки вони стосуються явищ, які досліджуються	Підвищує можливість узагальнення результатів
Доцільний для вивчення великої кількості людей	Призначений для вивчення невеликої кількості людей	Виробляє більш повні знання, необхідні для інформування теорії та практики
Слабкі сторони методів		
Дослідник може пропустити явища, що відбуваються через зосередженість на перевірці теорії чи гіпотези, а не на створенні гіпотези (упередженість підтвердження)	Отримані знання можуть не поширюватися на інших людей чи інші умови	Дослідник має вивчити кілька методів і підходів та зрозуміти, як їх поєднати
Отримані знання можуть бути надто абстрактними та загальними для прямого застосування до конкретних місцевих ситуацій, контекстів та окремих осіб	Для збору даних потрібно більше часу, ніж для кількісного дослідження	Займає більше часу, ніж інші методи
	Аналіз даних займає багато часу	Новий тип дослідження
	На результати можуть впливати особисті упередження та особливості дослідника	

Як ми зазначили, важливо, щоб тема дослідження була значущою для учнів. Для прикладу, можемо обрати тему лідерства, оскільки старший шкільний вік – це період критичного осмислення проблем, прийняття самостійних рішень, розвитку соціальної свідомості й здатності до розуміння і сприйняття потреб інших людей і перспектив життя, усвідомлення моральних аспектів життя й вироблення власної системи цінностей, формування громадянської позиції.

За цією темою можливо запропонувати кілька дослідницьких напрямів: 1) Стили лідерства в учнівському середовищі (порівняння різних стилів, особливостей прояву, їх переваг, недоліків; особливостей характеру та поведінкових проявів учнів, схильних до лідерства, тощо);

2) Роль учнів-лідерів у продукуванні нових ідей та впровадженні змін в освітньому середовищі закладу; 3) Які фактори сприяють успішному лідерству молоді? (Які навички, характеристики лідера є найбільш корисними для досягнення мети?).

Розглянемо *методику планування дослідження на прикладі конкретної теми*. Обираємо для аналізу з учнями та розробки плану невеликий текст (складений самостійно на основі наукових фактів або обраний з журналів, газет, ін.).

Приклад тексту:

Як соціальні мережі впливають на молодь

«У сучасному світі соціальні мережі є невід'ємною частиною повсякденного життя людини. Це цифрові платформи, які дозволяють спілкуватися, ділитися інформацією, підтримувати зв'язки, знаходити нових друзів. Соціальні мережі пропонують безліч можливостей, однак пов'язані також з викликами і ризиками.

Однією з найбільших переваг соціальних мереж є їх здатність поєднувати людей незалежно від відстані: перебуваючи в інших країнах чи на інших континентах, спілкуватися зі своїми друзями та родиною; ділитися думками, фотографіями, відео та іншими враженнями зі світом і отримувати швидкий зворотний відгук від друзів та учасників спільнот.

Водночас соціальні мережі можуть впливати на самопочуття та самооцінку людини. У віртуальному світі людина часто бачить ідеалізоване відображення життя інших людей, що може породжувати у неї почуття незадоволеності або недосконалості. Важливо розуміти, що соціальні мережі не завжди відображають істинну картину реальності, тому важливо бути собою і дбати про своє психологічне благополуччя.

Крім того, використання соціальних мереж може мати деякі ризики. Наприклад, публікація особистої інформації може порушити приватність людини та стати об'єктом кібербулінгу або інших негативних впливів. Тому важливо дотримуватись правил безпеки в Інтернеті, зокрема обережно ставитися до розголошення особистих даних і розуміти, що публікації в соціальних мережах можуть бути доступними для широкої аудиторії.

Таким чином, соціальні мережі пропонують незліченні можливості для спілкування, навчання та зв'язків. Водночас вони вимагають використовувати цей ресурс з розумінням, не розголошувати особисті дані та брати на себе відповідальність за власну кібербезпеку».

I. Аналіз та обговорення:

- Обговоріть зі своїми однокласниками переваги та недоліки соціальних мереж.
- Визначте важливі правила безпеки та етики використання соціальних мереж.

• Розкажіть про свій досвід використання соціальних мереж та поділіться порадами з однокласниками щодо позитивного і безпечного використання соціальних мереж.

II. Складання плану для аналізу тексту

Основна теза: соціальні мережі мають значний вплив на молодь.

Ключові аргументи: загальна популярність соціальних мереж серед молоді, можливість швидкого спілкування та обміну інформацією, формування соціального статусу тощо.

Завдання: скласти план до тексту (простий/розширений), який може бути основою для подальшого обговорення.

III. Робота в групах

Завдання:

1. Утворити робочі групи.
2. Обговорити з групою завдання, підготувати висновки, сформувати спільну позицію.
3. Презентувати результат роботи з допомогою презентації/постера/інформаційного плаката тощо.

Група «Аналітики»: недоліки використання соціальних мереж (проаналізувати текст, виділити недоліки використання соцмереж, запропонувати рішення щодо зменшення ризиків і негативних впливів).

Група «Навігатори»: навігація соціальними мережами та правила їх використання (лайфхаки та цікаві рішення щодо використання соціальних мереж).

Група «Експерти»: правила безпеки та етика використання соціальних мереж.

Група «Стратеги»: перспективи використання соціальних мереж (пропозиції щодо запровадження змін у використанні соціальних мереж).

IV. Наукове дослідження

Використовуючи запропоновану тематику, провести дослідження.

Тема дослідження: «Роль соціальних мереж у формуванні соціальної підтримки серед молоді».

Запитання для дослідження:

- 1) Як соціальні мережі впливають на взаємодію та спілкування?
- 2) Яку роль соціальні мережі виконують у формуванні соціальної підтримки серед молоді?
- 3) Які типи соціальної підтримки надаються через соціальні мережі?

Завдання дослідження:

- 1) Дослідити, як соціальні мережі сприяють встановленню та збереженню соціальних зв'язків серед молоді.

2) Визначити, які механізми та фактори впливають на розвиток соціальної підтримки через використання соціальних мереж.

3) Встановити, які види соціальної підтримки найчастіше надаються та отримуються за допомогою соціальних мереж.

4) Оцінити ефективність соціальних мереж як інструменту для надання та отримання соціальної підтримки серед молоді.

5) Запропонувати рекомендації та стратегії для покращення ролі соціальних мереж у формуванні соціальної підтримки серед молоді.

Методологія дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел з метою виявлення ступеня розробленості/дослідженості проблеми та недостатньо вивчених аспектів; *анкетування* – для збору кількісних даних про використання соціальних мереж, рівень соціальної підтримки та сприйняття соціальної підтримки серед молоді; *організація фокус-груп* з представниками молоді, які активно використовують соціальні мережі, для отримання якісних даних та розуміння їхніх думок, оцінок, досвіду використання соціальних мереж у формуванні соціальної підтримки; використання *шкал вимірювання соціальної підтримки* для оцінки рівня сприйняття соціальної підтримки у різних групах молоді (тих, хто активно користується соціальними мережами, і малоактивних).

Висновки. Узагальнюючи викладене, зазначимо, що навчальний практикум є формою групової роботи учнів, у процесі якої надається важлива інформація щодо змісту та інструментів дослідження й набуваються практичні навички планування і розроблення дослідницького проєкту. Метою навчального практикуму є пошук учнями освітнього дослідницького питання та створення і розробка навчального плану дослідження. Структура практикуму відображає етапи дослідження: визначення дослідницької проблеми; огляд літератури; формулювання мети дослідження; планування дослідження; аналіз та інтерпретація даних; звіт про дослідження. Критичному осмисленню проблеми дослідження та реалізації завдань кожного етапу навчального заняття сприяє формулювання дослідницьких запитань, відповідь на які учні прагнуть знайти у процесі дослідження. Перспективи подальших пошуків полягають у розробці навчальних дослідницьких завдань для формування в учнів організаційних умінь.

Література:

1. *Стандарт спеціалізованої освіти наукового спрямування*. 2019. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-specializovanoyi-osviti-naukovogo-spryamuvannya>

2. Матюшко Л. Науково-дослідницька діяльність учнів на кроках історії як ефективний метод формування навиків критичного мислення. *Освітня політика*. 2021. Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/work-practices/1402-naukovo-doslidnitskadiyalnist-uchniv-na-urokakh-istoriji-yak-efektivnij-metod-formuvannya-navikiv-kritichnogo-mislennya>

3. Мороз П. В., Мороз І. В. *Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі: метод. посіб.* Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 96 с.

4. Tleubaeva G.S. Formation of research skills in gifted students in the educational process. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities. Pedagogical sciences*. 2022. Vol. 2. Issue 1.5. P. 905–908.

5. Волошук І. С., Киричук В. О., Мадзігон В. М., Мелешко В. В., Рудик Я. М., Шуленок О. С., Яременко Л. А. *Дидактико-методичні засади організації навчального процесу в закладах освіти для інтелектуально обдарованих учнів.* Київ: ІОД НАПН України, 2021. 70 с.

6. Поліхун Н., Постова К., Сліпухіна І., Горбань Л. *Проект освітньої програми для закладів спеціалізованої освіти наукового спрямування.* Київ: ІОД НАПН України, 2021. 48 с.

7. Charles St. *A Six Step Process to Developing an Educational Research Plan.* East Carolina University – Brody School of Medicine. 2016. 25 p.

8. Myronchuk N. M. Theoretical and Methodological Basis of Forming the Organizational Skills of the Scientific Lyceums Students. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*. 2022. Vol. 4 (111). P. 94–111.

References:

1. *Standart spetsializovanoi osvity naukovoho spryamuvannia [Standard of specialized scientific education]*. (2019). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-standartu-specializovanoyi-osviti-naukovogo-spryamuvannya> [in Ukrainian]

2. Matiushko, L. (2021). Naukovo-doslidnytska diialnist uchniv na krokakh istorii yak efektyvnyi metod formuvannya navykiv krytychnoho myslennia. *Osvitnia polityka*. 2021. Retrieved from: <http://education-ua.org/ua/work-practices/1402-naukovo-doslidnitskadiyalnist-uchniv-na-urokakh-istoriji-yak-efektivnij-metod-formuvannya-navikiv-kritichnogo-mislennya> [in Ukrainian].

3. Moroz, P. V., Moroz, I. V. (2018). Research activities of students in the process of learning world history in primary school: metod. posib. Kyiv: TOV «KONVI PRINT». 96 s. [in Ukrainian].

4. Tleubaeva, G.S. (2022). Formation of research skills in gifted students in the educational process. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities. Pedagogical sciences*. Vol.2. Issue 1.5. P. 905–908 [in English].

5. Voloshchuk, I. S., Kyrychuk, V. O., Madzihon, V. M., Meleshko, V. V., Rudyk, Ya. M., Shulenko, O. S., Yaremenko, L. A. (2021). *Didactic and methodological principles of the organization of the educational process in educational institutions for intellectually gifted students.* Kyiv: IOD NAPN Ukraine, 70 s. [in Ukrainian].

6. Polikhun, N., Postova, K., Slipukhina, I., Horban, L. (2021). *Proiekt osvitnoi prohramy dlia zakladiv spetsializovanoi osvity naukovoho spryamuvannia.* Kyiv: IOD NAPN Ukraine. 48 s. [in Ukrainian].

7. Charles, St. (2016). *A Six Step Process to Developing an Educational Research Plan*. East Carolina University- Brody School of Medicine. 25 p. [in English].

8. Myronchuk, N. M. (2022). Theoretical and Methodological Basis of Forming the Organizational Skills of the Scientific Lyceums Students. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*. Vol. 4 (111). P. 94–111 [in English].